



Одеська обласна організація

Інформаційний бюлєтень

№ 63

Грудень 2022

ЛІКАРНЯНІ З 2023 РОКУ

З 1 січня 2023 року набуде чинності Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.99 № 1105-XIV та Фонд соціального страхування припинить своє існування шляхом приєднання до Пенсійного фонду. При цьому ПФУ є правонаступником ФСС.

Зі згаданої дати саме **Пенсійний Фонд України** буде, зокрема:

- здійснювати страхові виплати за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням;
- проводити перевірки обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності;
- здійснювати контроль за використанням страхувальниками перерахованих їм коштів на виплату допомоги;
- застосовувати фінансові санкції та накладати адміністративні штрафи у разі порушення вимог **Закону № 1105.**

Работодавцям-страхувальникам будь-яких додаткових дій щодо перереєстрації у ПФУ здійснювати не потрібно. Фонди усе вирішать між собою без участі страхувальників, але до завершення заходів, пов'язаних із приєднанням ФСС до ПФУ, виконання функцій та завдань, визначених Законом № 1105, забезпечує у межах компетенції ФСС.

Работодавцям з 01.01.2023 усі питання, пов'язані з отриманням страхових виплат з тимчасової втрати працездатності та на поховання, повинні вирішуватися шляхом звернення до ПФУ, а не до ФСС.

УВАГА! До кінця 2022 року ПФУ та КМУ мають ухвалити низку нормативних документів під нову редакцію Закону № 1105.

Зокрема, Пенсійний фонд зобов'язаний затвердити порядок фінансування страхувальників для надання страхових виплат та встановити розмір допомоги на поховання застрахованої особи або особи, яка перебуває на її утриманні. При цьому до ухвалення пенсійниками відповідних документів нормативно-правові та розпорядчі акти ФСС продовжують діяти. Тобто якщо ПФУ не встигне за час, що залишився до закінчення року, прийняти відповідні документи, будемо користуватися старою нормативкою, якось пристосовуючи її до нових реалій.

На майбутнє зауважте: перевірки за періоди до 01.01.2023, стягнення зборгованості зі страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, здійснюватимуть пенсійники.

Виплата допомоги

Страховий стаж

Як відомо, від страхового стажу у загальному випадку залежить розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності. Саме визначення страхового стажу з 01.01.2023 не зміниться. Таким, як і раніше, буде період, протягом якого особа підлягала страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та за який щомісяця сплачено страхові внески в сумі не менше мінімального страхового внеску, а також, відпустка для догляду за дитиною до 3 років).

Лікарняні виплачуються застрахованим особам залежно від страхового стажу в таких розмірах:

- 50% середньої заробітної плати (доходу) – застрахованим особам, які мають страховий стаж до 3 років;
- 60% – страховий стаж від 3 до 5 років;
- 70% – страховий стаж від 5 до 8 років;
- 100% – страховий стаж понад 8 років.

Однак для деяких застрахованих осіб ФССУ оплачує лікарняні в розмірі 100% незалежно від тривалості стажу. Це особи, які мають пільги відповідно до законодавства, наприклад:

- віднесені до 1–3 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- один з батьків або особа, що їх замінює та доглядає хвору дитину віком до 14 років, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи;
- ветерани війни, постраждалі учасники Революції Гідності та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) захисників і захисниць України;
- особи, віднесені до жертв нацистських переслідувань відповідно до Закону України «Про жертви нацистських переслідувань»;
- донори, які мають право на пільгу, передбачену статтею 20 Закону України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові», та інші.

Окрема норма також діє для працівників або гіг-спеціалістів, які є резидентами Дія Сіті. Для них розмір лікарняних залежить від суми заробітної плати (доходу), з якої фактично сплачено страхові внески до Фонду, незалежно від страхового стажу.

А в разі самоізоляції від COVID-19 лікарняні оплачуються в розмірі 50% середнього доходу незалежно від стажу. Виняток – медичні працівники, для яких Фонд оплачує самоізоляцію в розмірі 100% середньої заробітної плати,

а також резиденти Дія Сіті, для яких допомога розраховується відповідно до норми вище.

Визначення страхового стажу

До 31.12.2022	з 01.01.2023
<p>Страховий стаж обчислюється за даними реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, у тому числі за даними про трудову діяльність працівників, внесеними відповідно до Закону № 2464*, а за періоди, за які не внесені дані до реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, — у порядку та на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше</p>	<p>Страховий стаж обчислюється за даними реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, у тому числі за даними про трудову діяльність працівників, внесеними відповідно до Закону № 2464*, а за періоди до 1 липня 2000 року — у порядку та на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше</p>

* Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI.

Таким чином, з початку 2023 року при обчисленні страхового стажу за періоди після **01.07.2000** слід орієнтуватися на **дані реєстру застрахованих осіб**, включаючи відомості про трудову діяльність, унесені роботодавцями (або працівниками) у вигляді сканів трудових книжок та інших документів про стаж.

А якщо електронних копій паперових трудових книжок у реєстрі досі немає? Нагадаємо: на процедуру внесення даних про трудову діяльність працівників до реєстру законодавець давав цілих 5 років (починаючи з 10.06.2021).

До кінця року у цій ситуації дозволяється визначати страховий стаж у порядку та на умовах, передбачених законодавством, яке діяло раніше (зокрема, на підставі паперових трудових книжок). А ось з 01.01.2023 така можливість залишиться лише для періодів **до 1 липня 2000 року**. Тому якщо трудові книжки зберігаються на вашому підприємстві, а ви досі не надали Пенсійному фонду необхідні відомості про трудову діяльність працівників, рекомендуємо поквапитися з передачею скан-копій трудових. Це допоможе у подальшому уникнути суперечок щодо правильності обчислення страхового стажу ваших співробітників.

Комісія із соціального страхування

Увага! Нова редакція Закону № 1105 взагалі не містить згадки про комісію із соціального страхування.

Ухвалюватиме рішення про призначення страхових виплат відповідно до ч. 3 ст. 22 цього Закону з 01.01.2023 приймає **страхувальник чи уповноважені ним особи**. Ці ж особи:

- здійснюють контроль за правильністю нарахування та своєчасністю здійснення страхових виплат;
- приймають рішення про відмову у призначенні або припинення страхових виплат (повністю чи частково);
- розглядають підставу і правильність видачі документів, які є підставою для надання страхових виплат.

З цього випливає, що комісія із соціального страхування з 01.01.2023 вже не потрібна. Щоправда, ніхто не забороняє страхувальнику наказом (розпорядженням) керівника підприємства створити відповідну комісію з уповноважених осіб. До її складу можуть увійти, зокрема, представники кадрової та бухгалтерської служб, які знають умови та порядок призначення страхових виплат. Очолити цю комісію може безпосередньо сам керівник чи уповноважений ним працівник. При цьому немає необхідності дотримуватися вимог, які раніше висувалися до створення комісії із соцстраху. Наприклад, у частині делегування членів комісії у рівній кількості від роботодавця та працівників.

Більше того, приймати рішення про призначення страхових виплат з початку наступного року зможе керівник підприємства чи підприємець-роботодавець **одноосібно**. І це значно полегшує процедуру призначення допомоги, що особливо актуально у воєнний час.

Ключові строки

Перше, на що слід звернути увагу, це **скорочення строків для звернення за призначенням допомоги**.

Так, зараз матеріальне забезпечення, передбачене Законом № 1105, виплачується, якщо звернення за його призначенням надійшло не пізніше 12 календарних місяців з дня відновлення працевдатності (встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, смерті застрахованої особи чи члена її сім'ї).

А ось з **01.01.2023** страхові виплати здійснюються, якщо відповідне звернення надійде **не пізніше 6 місяців**. Повідомте про це своїх співробітників, щоб вони не втратили право на страхові виплати.

Крім того, скоротився строк розгляду документів для призначення допомоги по вагітності та пологах. З 2023 року він становить **3 робочих дні** з дня надходження листка непрацездатності. При цьому, на наш погляд, як і сьогодні, за е-лікарняним днем надходження слід вважати день, коли такий листок непрацездатності змінить статус на «Готово до сплати».

А ось для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності документи можуть розглядатись **до 10 робочих днів**. Це передбачено новою редакцією ч. 1 ст. 24 Закону № 1105 (ср. 025364200).

Допомога на поховання, як і раніше, повинна призначатися не пізніше дня, наступного за днем звернення.

Також обіцяють скоротити строк, протягом якого здійснюється фінансування страхувальників уповноваженим органом. Якщо зараз робочі органи ФСС мають перераховувати страхувальникам кошти для виплати допомоги протягом 10 робочих днів, то з 01.01.2023 Пенсійному фонду надається на це **3 робочих дні** після надходження заяви-розрахунку.

Відповіальність лікарів

Стаття 28 Закону № 1105 містить норми щодо відповіальності закладів охорони здоров'я та підприємців, які займаються медичною практикою. Такі суб'єкти господарювання зобов'язані компенсувати суми страхової виплати, якщо їх лікарі допустили необґрунтоване створення медичних висновків, на підставі яких були створені та оплачені лікарняні листи. Зробити це слід протягом 10 календарних днів із дня надходження вимоги про компенсацію.

Якщо у зазначений строк не вкладися, доведеться заплатити ще **й пеню у розмірі 0,1 %** від суми коштів, що підлягають компенсації, за кожен день прострочення платежу.

А як же лікар-порушник? Заклади охорони здоров'я та фізособи-підприємці, які займаються медпрактикою, мають право зворотної вимоги (регресу) до лікаря, яких створив необґрунтований медичний висновок про тимчасову непрацездатність. Тобто саме винний у результаті компенсує суму страхових виплат за листком непрацездатності та суму нарахованої пені (за її наявності).

Інші зміни

Із позитивного зазначимо, що прибрали обмеження щодо виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності у разі, коли працівник зайнятий **на сезонних або тимчасових роботах**. Нагадаємо: зараз застрахованим особам,

які працюють на таких роботах, допомогу дозволено надавати не більше ніж за 75 календарних днів протягом календарного року.

А ось із підприємствами та організаціями товариств УТОГ і УТОС вийшло недобре. Наразі допомога по тимчасовій непрацездатності застрахованим особам з інвалідністю, які працюють на підприємствах та в організаціях товариств УТОГ і УТОС, виплачується за рахунок коштів ФСС з першого дня непрацездатності. А ось із 01.01.2023 жодних особливостей для виплати таким особам допомоги у Законі № 1105 не буде. Тобто виходить, що із зазначеної дати перші 5 днів тимчасової непрацездатності особам з інвалідністю, які працюють на підприємствах та в організаціях товариств УТОГ та УТОС, оплачуватимуться роботодавцем.

І насамкінець про дивне. *Стаття 23* оновленого Закону № 1105 зазначає, на підставі яких документів здійснюється призначення страхових виплат із тимчасової втрати працездатності. При цьому, як і раніше, підставою для призначення допомоги **сумісникам** названо **копію листка непрацездатності**, засвідчену підписом керівника та печаткою (за наявності) за основним місцем роботи. Й інших варіантів не передбачено. Враховуючи, що лікарняні листи зараз здебільшого формуються в електронній формі, це справді досить дивна норма.

ВИСНОВКИ

- відповідальним за здійснення страхових виплат із загальнообов'язкового державного соціального страхування з початку 2023 року є ПФУ.
- страховий стаж за періоди після 01.07.2000 повинен обчислюватися виключно за даними реєстру застрахованих осіб.
- приймати рішення щодо призначення страхової виплати з 01.01.2023 буде страхувальник або уповноважені ним особи.
- строк звернення за страховими виплатами скорочується з 12 до 6 місяців.
- лікарі нестимуть матеріальну відповідальність за необґрунтоване створення медичних висновків, на підставі яких були створені та оплачені лікарняні листи.

Як діяти, якщо роботодавець наразі не має можливості оплатити тимчасову непрацездатність?

Якщо страхувальник (роботодавець) не має можливості перевіряти дані в особистому кабінеті на сайті Пенсійного фонду України фактично з незалежних від нього причин (відсутність доступу до інтернету у зв'язку із

воєнним станом), відповідно не може виконати вимоги щодо своєчасного розгляду документів й прийняття рішення щодо виплати допомоги працівнику, тому відповідальності за таку затримку він не несе до закінчення обставин.

Разом із тим, після відновлення доступу до кабінету страховальника роботодавець зобов'язаний виконати свої обов'язки щодо матеріального забезпечення.

*Підготувала завідувач відділу соціально-економічного захисту працівників
Валентина ПОДГОРЕЦЬ, тел. 0676544235*